

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ՅԱՆԱԳՍ ԶԱՆԱԶԱՆՈՒԹԵԱՆ ԲՆՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ԱՌԱՋՆԱԽՈՐՈՒԹԵԱՆ

Կ. Պոլսոյ յոյն պատրիարքին եւտի-
քիոսի այս գրութիւնը որուն հայերէն
թարգմանութիւնը հասած է մեզի, շօշա-
փելի արժէք ունի յունարան դպրոցի
պատմութեան համար: Գրութիւնը հրա-
պարակ ելած է 577 թուին: Հայերէն
թարգմանութիւնը հրատարակուած է Հան-
դէս Ամսօրեայ Հայագիտական Ուսումնա-
թերթին մէջ, 1969 ին, էջ 17-40 և 159-
198:

Ոմանց փորձը, այս գրութիւնը նոյ-
նացնելու էականց Գրքին հետ, հիմնուելով
կեղական քիչ քանակութեան ժողովրդական
եղանակով վրայ, հեռու է յաջողութիւն
խօստանալէ:

Ներկայ գրութեան թարգմանութիւ-
նը, կատարուած յունարան լեզուով, մեզի
կ'ընծայէ հաստատուն կոռուաներ ժամո-
նակի, տեղում և գաղափարաբանութեան
առնչութեամբ: Այդ թարգմանութիւնը
կատարուած է 577 թուին կամ առկէ յի-
տոյ: Թարգմանութիւնը գլուխ հանուած
է Կ. Պոլսոյ մէջ, ըստ երևոյթին յունա-
գէտ և քաղկեդոնական հայու մը կողմէ:

Կ'արժէ քննել թէ ինչ առնչութիւն
ունի այս գրութեան յունարան այլ գրու-
թիւններու և թարգմանութիւններու հետ:

Առաջին առթիւ մեր ուշագրութիւնը
կը գրուէ նորակերտ բառերու բազմու-
թիւնը, որոնց մէջ մասը ձևաւորուած է
սորիական հետեւողութեամբ յունական բա-
ռակերտութեան հետաւածի երկար շարք
մը այդ բառերէն:

Աղաթարար, տող 996, Անամարտա-
կան 1183, Անբացարժանելի 1180, Ան-
բաւանդական 1117, Աներկպառակելի
532, 938, Անզուգադարձ 1129, Անկրաւ-
րականարար 369, Անյեղանակելի 531,
Անպարճաբանելի 1117, Անվերաշինի 1144,
Առժամուցեալ 1037, Բարեհաւատարարութիւն
463, Բողոքահաւ 298, Եկականցեալ 967,
Եղականելի 874, Ենթարկել 454, Եռա-
կան 472, 510 և այլն, Եռամասնակ 533,

Ընդդիմախաղուն 1118, Կտելական 318,
Խանչորովայն 668, Խոշտուն 1178, Մա-
րալիադոյն 1112, Միւնական 116, Կար-
կամիտ 1179, Հաղորդապէս 833, Համա-
լծել 1084, Համաշարշարական 572, Հաշ-
տականութիւն 1182, Հասարակացորդ 76,
Հարցախոնդել 1142, Մակարկութիւն 309,
388, Միաշարժայնութիւն 928, Պարա-
տեսութիւն 246, Յեղականութիւն 530,
Ներկադործարար 1181, Ներհանդիպող 5,
Ներմածեալ 1182, Ներմութիւն 296,
Շաղկապեալ 1181, Շարադիմեալ 495, Շա-
րախմբեալ 626, Շարաքարտի 738, Շա-
րապարտեսցուք 244, Ուժկալ 1109, Ուժ-
կալութիւն 1113, Պարբերան 310, Պար-
սիածանի 1101, Սեհաւան 1011, Սովո-
րապէս 836, Ստորակոչիլ 1158, Ստորա-
պիտակութիւն 165, Սրբացւութիւն 133,
Վալարարձակիլ 1157, Վերականգնիլ
1158, Վերանիլ 421, Վերնաքեր 652:

Վերագրեալ յունարանական բառերը
մտած չեն Հայկական լեզուի Բառգրքին
մէջ: Այդ իրողութիւնէն կը հետեի թէ-
առաջին Կ. Պոլսոյ մէջ գործող այս առ-
ժանօթ թարգմանիչը հեռու է շատ Աղեք-
սանդրոյ մէջ կազմուած յունարանական
դպրոցէն: Երկրորդ՝ իր նորակերտ բա-
ռերը քաղաքացիական իրաւունք չեն
ստացած յունարան հայերէնի այնքան
հիւրասէր էջերուն վրայ:

Ութերորդ դարու մեր մասնաւորի-
ներէն Յովհան Օձնեցի կը յիշէ երկու եւ-
տիքէսներ, այսպէս. «Չվերջինն եւտի-
քէս, որ ոչ համազայական կուսին դո-
խաբանէր զմարմինն Բրիտտոսի, և մի
ընութիւն: Զառաջինն եւտիքէս, որ յի-
կնից և անտաքական տաէր զմարմինն
Բրիտտոսի, և մի ընութիւն (Մասնա-
գրութիւն, 1833, Վեհաթիկ, էջ 59):

Ըստ երևոյթին, Օձնեցի լոկ երկ-
րորդաբար ծանօթ է եւտիքիոսի գրութե-
ան, այլապէս այս վերջինին մօտ պիտի
տեսնէր սապիտի բացատրութիւններ:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՎԱՆՔԵՐ

Ս. ՅԱԿՈԲԵԱՆՑ ՎԱՆՔ, ԵՐՈՒՍԱԿԷՍ

(ժ.Գ. — ժ.Ը. Դար)

ՃԻԳ. — Մկրտիչ Աբդ. Ջուղայեցի, Գրիչ, 1714ին օրինակած է մէկ Գրիք Լարցմանց՝ Գր. Տաթևացիի. — Ձեռ. Երեւանի, Թ. 6579:

ՃԻԴ. — Ջափարեան Երեց, Գրիչ, 1715ին, Ս. Յարութեան Տաճարին մէջ օրինակած է մէկ Կանանգիրք. — Կոն. , Թիւ 60:

ՃԻԵ. — Աբրահամ Կրեստացի, Եպիսկոպոս Թեմիքաղի, Գրիչ, 1720—1721, որդի Արզումանի.

1. — 1720ին, Ս. Յակոբեանց Վանքին մէջ օրինակած է Մեկն. Յաբայ, Վանական Վարդապետի. — Ձեռ. Ղապաթիոյ, Թ. 152:

2. — 1721ին օրինակած է ժողովածու մը, կրօնական բովանդակութեամբ. — Ձեռ. Երեւանի, Թիւ 569:

ՃԻԶ. — Յովնանեան Աբեղայ, Գրիչ, 1721ին, Ս. Յակոբեանց Վանքին մէջ օրինակած է Հաւաքածոյ Բանք. — Ձեռ. Ս. Յ. Թիւ 1371:

ՃԻԷ. — Մարտիրոս Երեց, Գրիչ, 1725ին օրինակած է ձառընթիւ մը. — Ձեռ. Երեւանի, Թիւ 7469:

ՃԻԸ. — Ներսէս Էկեկիւրացի, Գրիչ, 1725ին օրինակած է մէկ ժողովածու՝ կրօնական բովանդակութեամբ. — Ձեռ. Երեւանի, Թիւ 1277:

ԱՆԼ և համագոյական, թէպէտ եւ ոչ բազում Գրիքաւորք, մեզ ճիշտն ըստ ժողովարանի բնութեանն» (տող 535—536): Կամ, «Համագոյական Հար բառ աստուածութեանն, համագոյական զնոյն մեզ ըստ ժողովարանի» (տող 932—933):

Օձնեցիի, ժամանակակից Խոսրովիկ Վարդապետ ալ ունի յիշատակութիւն, զՍեպտեմբր 1720-ին և զՍեպտեմբր 1721-ին զոր քաղած է Օձնեցիի գրուածքն, ըստ երեւոյթի:

Յունական դպրոցի մշտնջապատ պատմութեան տարածքին լոյսի փոքր ճառագայթ մը կը ծագի այս գրութեամբ:

ԱՆԱ ԱՐԲ. ՄՈՎԱԿԱՆ

ՃԻԹ. — Սահակ Երզնկացի, Գրիչ, 1725ին օրինակած է մէկ ժողովածու. — Ձեռ. Երեւանի, Թիւ 1261:

ՃԻ. — Պրիստրոն Վարդապետ, Գրիչ, 1726—1743, օրինակած է,

1. — 1726ին, Ս. Յակոբեանց Վանքին մէջ, Մեկնութեանց ժողովածոյ մը. — Հանդէս Ամսօրեայ, 1960, էջ 260:

2. — 1743ին, մէկ Անալոմիա՝ Մարտիրոս Պէքանեանի. — Ձեռ. Երեւանի, Թիւ 392:

ՃԻԱ. — Եպիսկոպոս Վրդ. Կեսարացի, բազմավասակ Գրիչ եւ Մաղկոյ, 1726—1756, որդի Յովսէփայ, ընդհանրապէս Ս. Յակոբեանց Վանքին մէջ ընդօրինակած եւ ծաղկած է հետեւեալ ձեռագիրները.

1. — 1726ին, Ս. Յակոբեանց Վանքին մէջ հաւանաբար, օրինակած է մէկ Դանձարան. — Ձեռ. Ս. Յ. Թիւ 1521 (Ա.):

2. — 1729ին, Ս. Յակոբեանց Վանքին մէջ, Մեկն. Կարուղիկեայ՝ Սարգիս Վարդապետի. — Ձեռ. Ս. Յ. Թիւ 498:

3. — 1731ին, Յաղագս Երկն. Քահանայապետութեանց՝ Դ. Արիստակազի. — Ձեռ. Ս. Յ. Թիւ 774:

4. — 1734ին, մէկ Խաղեսեօ, Ձեռ. Ս. Յ. Թիւ 1521 (Բ.):

5. — 1736ին, Յաղագս Երկն. Քահանայապետութեանց՝ Դ. Արիստակազի, Թորոս աստուածաբան վարդապետին համար. Ձեռ. Ս. Յ. Թիւ 806:

6. — 1737—1739ին, մէկ ձառընթիւ՝ քառահարթ. Կարեւոր բովանդակութեամբ. — Ձեռ. Ա. Յ. Թիւ 154 Ա. Դ:

7. — 1744ին, մէկ Դանձարք. — Ձեռ. Ս. Ա. Թիւ 1249:

8. — 1745ին, Ա. Կարութեան Տաճարին մէջ, մէկ Պատմ. Աստուածաբան Զեմբի՝ Յովսէփոսի. — Ձեռ. Ա. Յ. Թիւ 905:

Յիշատակարանին մէջ կը թուէ ուրիշ գրքերի քան զոր, օրինակած է կանխաւ. առ եւ զայս գրեցող հասարակ Գարդագիրքսն — Արդոյն չորսընթիւ Տաթևազուն, եւ զՍեկնիլն Նեփիլիէի Արդարաբէն Թեանցն, զՍեկնիլն Նեփիլիէի Արդարաբէնի՝ զՍեկնիլն Նեփիլիէի Արդարաբէնի, եւ զորք զորք գրեցողսն Սիրսաբազն զորք օրինակելով, եւ զՍարգիս օրինակելով, զորք եւ զգրեցող աշխատեցայ ի գրելն: